

Raadsvoorstel

Opsteller

Doggenaar, Reinard van

Vergadering van

12 december 2023

Kenmerk

Z/23/065232 / D/23/128662

Portefeuillehouder

Mariëtte Pennarts-Pouw

Portefeuille

Overig of n.v.t.

Onderwerp

Uitkomsten verkenningstudie glastuinbouwgebied Harmelerwaard

Samenvatting

De Vereniging Harmelerwaard 3.0 heeft haar zorgen geuit over de toekomst van de glastuinbouw in de Harmelerwaard. Een gebrek aan mogelijkheden om uit te breiden en te verduurzamen zet de tuinbouw onder druk. Om zicht te krijgen op de toekomstmogelijkheden van het gebied en duidelijkheid te bieden aan ondernemers en andere belanghebbenden in en rondom de Harmelerwaard hebben gemeente Woerden en provincie Utrecht een verkenningstudie naar een toekomstperspectief uitgevoerd.

De verkenningstudie is ingericht op basis van een open planproces. Dit wil zeggen dat al in een vroeg stadium met een brede groep van overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en burgers in overleg is getreden. Om zo met elkaar inzichten uit te wisselen over de problemen en uitdagingen in het gebied en ideeën te bedenken voor mogelijke oplossingen. Ruimte bieden voor dialoog en stimuleren van creativiteit stonden centraal in dit proces. Via een uitgebreid participatietraject is stapsgewijs toegewerkt naar drie mogelijke toekomstperspectieven voor de Harmelerwaard.

Naast de drie toekomstperspectieven zijn tijdens de verkenningstudie de uitersten van het speelveld in beeld gebracht. Namelijk het nul-scenario (dat wil zeggen: voortzetting van het huidige gebruik) en het scenario 'grootschalige woningbouw' (circa 2400 woningen). Op deze manier wordt een volledig beeld gegeven van de mogelijkheden voor het gebied. Ook is aandacht besteed aan de financiële én maatschappelijke haalbaarheid van de verschillende varianten en is een handelingsperspectief voor de betrokken overheden opgesteld.

De verkenningstudie heeft waardevolle informatie opgeleverd over de kwaliteiten van het gebied en de manier waarop participanten naar de toekomst van het gebied kijken. Belangrijke bevinding is de regionale betekenis van het gebied. De drie toekomstperspectieven hebben ieder hun eigen identiteit en sfeerbeelden, maar allemaal een overwegend groen/recreatief karakter als stip op de horizon. De perspectieven worden bestuurlijk en maatschappelijk breed gedragen, maar zijn op korte termijn financieel niet haalbaar. De gemeente Woerden wil in samenwerking met de provincie Utrecht en gemeente Utrecht een propositie opstellen en lobbytraject starten om de ontwikkeling van de Harmelerwaard op lange termijn mogelijk te maken. Daarnaast wordt helderheid verschaft door aan te geven dat grootschalige woningbouw in dit gebied niet wenselijk is en tot aan 2030 niet wordt ingezet op een andere ontwikkeling dan het huidige gebruik. Ten slotte wordt de verkenningstudie gezien als belangrijke bouwsteen voor het gebiedsprogramma 'Achtertuin van Harmelen'.

Op basis van de resultaten van de verkenningstudie vraagt het college met dit voorstel een richtinggevend besluit van de gemeenteraad voor de toekomst van het glastuinbouwgebied in de Harmelerwaard.

Gevraagd besluit

1. Kennis te nemen van de uitkomsten van de verkenningstudie Harmelerwaard 'een ontwerp onderzoek naar een toekomstperspectief voor het glastuinbouwgebied Harmelerwaard'.

2. In te stemmen met het voorstel om:

a. De drie toekomstperspectieven te beschouwen als richtinggevend qua sfeerbeeld en identiteit voor de toekomstige inrichting van het gebied;

b. Een niet actieve houding aan te nemen voor de ontwikkeling van het gebied en in ieder geval tot 2030 uit te gaan van het nul-scenario voor het glastuinbouwgebied Harmelerwaard;

c. In de toekomst geen grootschalige woningbouw in het glastuinbouwgebied Harmelerwaard mogelijk te maken;

d. De uitkomsten van de verkenningstudie als bouwstenen te gebruiken voor het gebiedsprogramma 'Achtertuin van Harmelen'.

3. Het college opdracht te geven om samen met provincie Utrecht en gemeente Utrecht een propositie op te stellen en via een lobbytraject de maatschappelijke opgaves voor groen, natuur en recreatie en verduurzaming uit de drie toekomstperspectieven onder de aandacht te brengen bij mogelijke samenwerkingspartners, toekomstige en lopende (regionale) regelingen en programma's en contact te onderhouden met de tuinders.

4. Het beschikbaar stellen van extra middelen van € 125.000 voor het opstellen van een propositie en een lobbytraject in de voorjaarsrapportage 2024 ter besluitvorming aan de raad voor te leggen en pas na een positief besluit hierover tot uitvoering van beslispunt 3 over te gaan.

Inleiding

De Vereniging Harmelerwaard 3.0 heeft haar zorgen geuit over de toekomst van de glastuinbouw in de Harmelerwaard. Een gebrek aan mogelijkheden om uit te breiden en te verduurzamen zet de glastuinbouw onder druk. Om zicht te krijgen op de toekomstmogelijkheden van het gebied en duidelijkheid te bieden aan ondernemers en andere belanghebbenden in en rondom de Harmelerwaard hebben gemeente Woerden en provincie Utrecht een verkenningstudie naar een toekomstperspectief uitgevoerd. De startnotitie voor de verkenningstudie is op 22 maart 2022 vastgesteld ((D/22/055768). Vanuit het bestuursakkoord zijn nog enkele aanscherpingen op het traject doorgevoerd (D/22/073709). De verkenningstudie is uitgevoerd langs 3 lijnen: een participatieproces, een landschappelijke analyse en een analyse van beleidskaders.

De verkenningstudie is uitgegaan van een open planproces. Een open planproces betekent dat inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden al in een vroeg stadium met elkaar in overleg gaan om inzichten uit te wisselen over problemen en uitdagingen in het gebied en samen ideeën bedenken voor mogelijke oplossingen. Om recht te doen aan dit open planproces hebben wij voor de verkenningstudie een uitgebreid participatietraject doorlopen. Via dit participatietraject hebben belanghebbenden kunnen meedenken over toekomstperspectieven voor het glastuinbouwgebied in de Harmelerwaard.

Vooruitlopend op het participatietraject is een landschappelijke analyse van de Harmelerwaard opgesteld. In deze analyse zijn positie, potentie, identiteit en cultuur van het gebied in beeld gebracht. In de analyse is vanuit verschillende schaalniveaus naar het gebied gekeken. Op deze manier is het belang van het gebied op lokaal én regionaal niveau bepaald. Daarnaast zijn de kernkwaliteiten van het gebied beschreven. De uitkomsten van de analyse zijn gebruikt als input en startpunt voor het participatieproces over de toekomst van het gebied.

Naast de analyse en het participatietraject zijn beleidskaders in beeld gebracht. De beleidskaders op lokaal, regionaal en provinciaal niveau. Wat zeggen de beleidskaders over het gebied? Welke beleidsopgaven hebben nog geen plek en kunnen mogelijk landen in de Harmelerwaard? Welke ontwikkelstrategieën schrijven de huidige beleidskaders voor en wat betekent dit voor de toekomst van de Harmelerwaard? Tijdens de verkenningstudie zijn deze beleidsmatige vragen beantwoord.

Langs bovengenoemde drie lijnen is stapsgewijs toegewerkt naar drie toekomstperspectieven voor de Harmelerwaard. Om het totale speelveld in beeld te krijgen, zijn naast de drie perspectieven ook een nul-scenario (voortzetting van het huidige gebruik) en een onderzoeksmodel over grootschalige woningbouw (circa 2400 woningen) in beeld gebracht. Het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor grootschalige woningbouw in de Harmelerwaard is beperkt, maar bij de huidige grondeigenaren is hier wel veel draagvlak voor. Zij zien woningbouw als een goede financiële drager voor de transformatie van het gebied en het verplaatsen van de nu aanwezige glastuinbouw.

Bij het zoeken naar toekomstperspectieven is continu oog geweest voor de maatschappelijke en financiële haalbaarheid van de toekomstperspectieven. De drie toekomstperspectieven zijn globaal doorgerekend op kosten en baten. Hierbij is niet enkel naar het glastuinbouwgebied gekeken, maar ook naar investeringen in het bredere omliggende gebied. Uit deze analyse blijkt dat de kosten voor realisatie van de perspectieven op dit moment hoger zijn dan de baten. Het verschil ligt in een bandbreedte van € 50 tot 85 miljoen negatief. Via een lichte variant van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA-light) zijn daarnaast de positieve en negatieve effecten op de welvaart van de drie toekomstperspectieven ingeschat. De toekomstperspectieven bieden immers de kans om een groot aantal publieke- en maatschappelijke doelen te realiseren, die niet in geld zijn uit te drukken.

Ten slotte is in de verkenningstudie een handelingsperspectief opgenomen. Welke rol kan de overheid vervullen bij een eventuele transformatie van het gebied? Per perspectief is bekeken welke rolopvatting van de overheid voor de hand ligt. De inhoud van de toekomstperspectieven, maatschappelijke en financiële haalbaarheid en het handelingsperspectief

vormen gezamenlijk de kern van de verkenningstudie. Via dit raadsvoorstel leggen wij deze verkenningstudie aan u voor en beargumenteren wij waarom we tot de voorgestelde beslispunten zijn gekomen.

Participatieproces

Tijdens de verkenningstudie is een uitgebreid participatieproces doorlopen. Conform het participatiekader van de gemeente is een gebiedsgerichte aanpak gehanteerd. De omgeving kon meepraten over de toekomst van het gebied. Iedereen heeft de mogelijkheid gekregen om op verschillende momenten meningen, ervaringen en ideeën in te brengen. Deze waardevolle inbreng is per sessie vastgelegd en is terug te vinden op het digitale participatieplatform van de gemeente (te vinden via: <https://denkmee.woerden.nl/nl-NL/projects/harmelerwaard>). Ook twee werksessies met raads- en statenleden waren onderdeel van deze verkenningstudie. De terugkoppeling van de laatste werksessie (juli 2023) is als bijlage bij dit raadsvoorstel toegevoegd (D/23/128739). De Vereniging Harmelerwaard 3.0 heeft een reflectie gegeven op deze verkenning. Ook deze reflectie is te vinden in de bijlage (D/23/128741). Wij verwachten in de komende weken ook een reflectie van provincie Utrecht en gemeente Utrecht, die na ontvangst direct met de gemeenteraad zullen worden gedeeld.

Wat willen we bereiken

De verkenningstudie heeft drie toekomstperspectieven opgeleverd, die bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak hebben. Deze toekomstperspectieven geven richting aan de toekomstige (2040/2050) invulling van het gebied en bieden een stip op de horizon met veel aandacht voor groen en recreatie. Uit de verkenning blijkt dat de Harmelerwaard op een belangrijk scharnierpunt tussen oost en west, stad en land, oeverwal en veenpolders, nat en droog en open en gesloten landschappen ligt. De drie ontwikkelde toekomstperspectieven bieden mogelijkheden om invulling te geven aan lokale, regionale en provinciale beleidsdoelen.

Maatschappelijke doelen waaraan kan worden gedacht zijn de volgende: het creëren van een ecologische verbinding tussen Landgoed Haarzuilens en de Hollandse IJssel, het versterken van recreatieve verbindingen om te wandelen en te fietsen en het ontwikkelen van een robuust groenblauw netwerk. Daarbinnen is ook ruimte voor een relatief beperkte hoeveelheid woningbouw. Op deze manier zorg je voor de gewenste groene buffer tussen de stad Utrecht en het dorp Harmelen, ruimte voor recreatieve mogelijkheden en een (beperkte) bijdrage aan de woningbouwopgave. Op een hoger schaalniveau biedt het kans om groenontwikkeling en verstedelijking beter met elkaar in balans te brengen.

Bovenstaande doelen raken aan de belangen van verschillende partijen, zoals de U10, bestuurlijk platform Groene Hart (NOVEX) en het waterschap. Door de uitkomsten van de verkenningstudie te omarmen en in samenwerking met de provincie én gemeente Utrecht een lobbytraject te starten willen we breder (financieel) draagvlak creëren om op lange termijn het gebied laten verkleuren in lijn met de toekomstperspectieven. Door duidelijkheid te geven over ons toekomstperspectief willen we ook ongewenste voorstellen en ontwikkelingen in het gebied voorkomen.

Wat gaan we daarvoor doen

Realisatie van de perspectieven is op dit moment financieel niet haalbaar. Om invulling van het gebied in lijn met de toekomstperspectieven mogelijk te maken is het belangrijk om de perspectieven te borgen in regionale en provinciale beleidskaders en op zoek te gaan naar financiële middelen om de uitvoering haalbaar te maken. We zien een heldere propositie, waarin de uitgangspunten eenduidig zijn geformuleerd, en een lobbytraject als middel om dit te bereiken.

We stellen voor om samen met de provincie Utrecht en gemeente Utrecht een propositie op te stellen op basis van de uitkomsten uit de verkenningstudie. Hiervoor wordt een compact strategisch team geformeerd, ondersteund vanuit de drie overheden. De propositie is een compact document waarin duidelijk wordt gemaakt welke maatschappelijke doelen kunnen worden behaald met de toekomstperspectieven uit de verkenningstudie.

De propositie gebruiken wij om het gesprek aan te gaan met belanghebbende partijen, zoals onder andere de U10, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Bestuurlijk Platform Groene Hart (NOVEX). We zoeken naar gedeelde belangen en doelstellingen om vanuit daar het gesprek over financiering van de toekomstperspectieven aan te gaan. De propositie zal ook worden ingebracht op verschillende bestaande trajecten zoals het programma Groen Groeit Mee en het Utrechts Programma Landelijk Gebied. Hier hoort ook het in beeld brengen van kansrijke subsidies bij. Het lobbytraject zal zicht bieden op de bereidheid van partijen om bij te dragen aan de ontwikkeling van de Harmelerwaard in lijn met de toekomstperspectieven.

Argumenten

1.1 De rapportage van de verkenningsstudie Harmelerwaard geeft een goed beeld van het doorlopen proces en de onderzoeksresultaten.

In de rapportage wordt antwoord gegeven op de meegegeven bestuurlijke opdracht met de volgende onderdelen: ruimtelijke perspectieven, de haalbaarheid en het handelingsperspectief. Naast de drie perspectieven zijn ook het nul-scenario en het extra onderzoeksmodel (grootschalige woningbouw) in beeld gebracht. Hiermee is het gehele speelveld globaal verkend.

1.2 De drie toekomstperspectieven zijn in samenspraak met de omgeving tot stand gekomen.

Om recht te doen aan deze verkenning is een uitgebreid participatieproces doorlopen met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties (ofwel omgeving) en overheden (provincie en gemeente Utrecht). Hierin is stapsgewijs toegewerkt naar gedragen toekomstperspectieven voor het glastuinbouwgebied Harmelerwaard. Op basis van de opgestelde bouwstenen (vanuit omgeving), de gebiedskwaliteiten en de (provinciale en gemeentelijke) beleidsopgaven zijn drie mogelijke toekomstperspectieven voor het gebied gemaakt.

2a.1 De verkenningsstudie, een ontwerpend onderzoek naar de toekomst van het gebied, heeft een globaal karakter.

Gezien het globale karakter van deze verkenning is een duidelijke voorkeur niet uit te spreken. Wel laten alle drie de toekomstperspectieven een overwegend groen/recreatief karakter zien als stip op de horizon. Ieder toekomstperspectief heeft zijn eigen sfeerbeeld en identiteit passend bij een toekomstige groene/recreatieve invulling van het gebied.

2a.2 Vanuit de omgeving blijkt geen duidelijke voorkeur voor één van de toekomstperspectieven.

In het participatieproces zijn belangen, ideeën en zorgen opgehaald en zoveel als mogelijk verwerkt in de toekomstperspectieven. Ook is in de laatste participatiesessie reflectie gevraagd op de drie toekomstperspectieven en de twee andere scenario's. Uit de reacties is op te maken dat er niet één voorkeursperspectief is. Dit vraagt op termijn nadere verdieping van de toekomstperspectieven.

2a.3 Meer flexibiliteit in identiteit en sfeerbeelden biedt meer kansen in het uit te voeren lobbytraject.

Alle drie de perspectieven vragen investeringen vanuit de overheid om de maatschappelijke doelen/ambities op een groter schaalniveau te behalen. Meer flexibiliteit biedt meer ruimte om kansen te kunnen verzilveren in het lobbytraject. De uitkomsten van het lobbytraject kunnen we gebruiken om de groene/recreatieve stip op de horizon uiteindelijk te verduidelijken en concretiseren.

2b.1 Er ligt een te grote financiële opgave (incl. bijbehorende risico's) om één van de drie toekomstperspectieven actief te kunnen verwezenlijken.

Uit de financiële analyse blijkt dat de kosten van de drie toekomstperspectieven vele malen hoger zijn dan de baten (een bandbreedte tussen de 50 en 85 miljoen euro negatief). Dit heeft te maken met:

- de zeer beperkte grondpositie van de gemeente in het gebied, de meeste grond is van particulieren en ondernemers;
- de hoge taxatiewaarde van de grond met opstallen (de taxatiewaarde bestaat uit de huidige gebruikswaarde van de grond, de huidige waarde van het bedrijfsvastgoed en de ontwikkelingswaarde van de grond). De agrarische waarde van het glastuinbouwgebied, op basis van de huidige bestemming (excl. woningen), ligt aanzienlijk lager dan deze taxatiewaarde.
- relatief veel openbare ruimte (groen en recreatie) in de toekomstperspectieven. Het realiseren hiervan kost geld en levert geen geld op.
- de beperkte omvang van bouwprogramma met opbrengstpotentie in de drie perspectieven. In alle drie de perspectieven is beperkte ruimte voor woningbouw. Terwijl woningbouw bij gebiedsontwikkelingen het gene is dat geld op kan leveren.

Hierdoor is de toekomstige economische waarde van het gebied lager dan de huidige. Wij verwachten dan ook dat de markt een eventuele transformatie naar één van de drie perspectieven nu niet zelfstandig zal oppakken. Het rendement van een transformatie is een te grote opgave met bijbehorende risico's voor zowel markt als overheid.

2b.2 De (maatschappelijke) urgentie is momenteel niet hoog genoeg vanuit de verschillende overheden/instanties.

In het Klimaatkkoord zijn voor 2030 eerste reductiedoelstellingen (zoals CO₂) voor de glastuinbouwsector gesteld. Naar verwachting wordt de verduurzamingsopgave in de loop van de jaren urgenter voor de tuinders. De drie ontwikkelde toekomstperspectieven bieden mogelijkheden om aan de verschillende beleidsagenda's en de (maatschappelijke) thema's van onder andere het Groene Hart en U10 invulling te geven. De urgentie en concreetheid van deze (regionale) beleidsopgaven voor de (middel)lange termijn en de vertaling naar uitvoeringsafspraken hebben een nadere verdieping nodig, omdat erop dit vlak nog niet voldoende duidelijkheid bestaat.

2b.3 Er is momenteel geen publiek geld beschikbaar om te investeren in dit gebied.

De realisatie van elk toekomstperspectief is afhankelijk van (aanzienlijke) publieke investeringen om groene, recreatieve en maatschappelijke doelen te behalen. Er is onvoldoende beeld of de benodigde publieke investeringen vanuit de verschillende overheidsinstanties in de toekomst bij elkaar kunnen worden gebracht om zo groene, recreatieve en maatschappelijke doelen te behalen. Op dit moment is geen publiek geld beschikbaar.

2b.4 De huidige beschikbare capaciteit binnen de overheidsorganisaties is zeer beperkt.

Met het groot aantal overige ruimtelijke en maatschappelijke opgaven waarmee gemeente Woerden (maar ook de provincie Utrecht) momenteel aan de slag is, is de beschikbare ambtelijke capaciteit zeer beperkt. Als de maatschappelijke urgentie hoog genoeg is, kan intern een andere prioritering worden gemaakt over de inzet van interne capaciteit of extra capaciteit vanuit de arbeidsmarkt worden gehaald.

2b.5 De balans tussen de maatschappelijke urgentie en de financiële haalbaarheid ontbreekt.

Op dit moment zijn de toekomstperspectieven financieel niet haalbaar. Hoewel nu duidelijk is waar we naartoe willen, ontbreekt het aan middelen om dit te realiseren. De inbrengwaarde van het glastuinbouwgebied, de hoeveelheid publieke middelen en de opbrengstwaarde van het bouwprogramma moeten in balans zijn om tot transformatie van het gebied over te kunnen gaan. Wij organiseren een lobbytraject om meer publieke middelen te organiseren voor ontwikkeling van het gebied. Daarnaast zal de inbrengwaarde van het glastuinbouwgebied moeten worden verlaagd (meer richting de huidige agrarische waarde) en het bouwprogramma moeten worden geoptimaliseerd (nader uitwerken toekomstperspectieven), zodat de financiële haalbaarheid van de toekomstperspectieven op termijn dichterbij komt. Totdat het geval is, nemen wij geen actieve houding aan voor de ontwikkeling van het gebied.

2b.6 Met de voorgestelde beslispunten wordt duidelijkheid gegeven voor de korte en lange termijn.

Met de verkenningsstudie en de voorgestelde besluiten (zoals geen grootschalige woningbouw, geen functiewijziging voor 2030) wordt duidelijkheid geboden en richting gegeven aan het denken over de mogelijkheden voor het glastuinbouwgebied Harmelerwaard. Het geeft een beeld van een mogelijke toekomstige invulling van het gebied voor de (middel)lange termijn.

2c.1 Grootschalige woningbouw in het glastuinbouwgebied past niet bij het huidige verstedelijkingsbeleid van de provincie en U10

In het huidige verstedelijkingsbeleid ligt de focus op binnenstedelijke inbreidingslocaties. De nadruk voor de grotere woningbouwopgaven ligt qua locaties met name rond (dorps)centra/kernen en (openbaar)vervoerknooppunten. De Harmelerwaard valt daar niet onder.

2c.2 De huidige woningbouwprogrammering in de gemeente Woerden is tot 2030 in voldoende mate geregeld.

De woningbouwbehoefte in Harmelen voor de periode 2020 - 2030 is ca. 500 woningen. Voor 260 van deze woningen is al een plek gevonden. Voor 240 woningen wordt nog naar locaties gezocht. Na 2030 wordt plek gezocht voor nog eens 270 woningen. In totaal is er voor Harmelen dus een woningbehoefte van ca.510 woningen tot aan 2040 waarvoor nog geen plek is gevonden. Hiervoor zijn in de omgevingsvisie een aantal zoeklocaties, waaronder de Harmelerwaard aangewezen. Er is voor de lokale woningbouwvraag geen behoefte aan een grootschalige woningbouwlocatie. De Woerdense woningbouwbehoefte wordt binnenstedelijk, in de Poort van Woerden, opgelost.

2c.3 Er is beperkt maatschappelijk draagvlak voor grootschalige woningbouw

Uit de participatie blijkt beperkt maatschappelijk draagvlak voor grootschalige woningbouw met daaraan gekoppeld de nodige voorzieningen. Er is vanuit de omgeving behoefte aan woningbouw. Daarentegen is er ook angst dat Harmelen en Utrecht aan elkaar groeien. Waardoor de eigen identiteit en het voorzieningenniveau van Harmelen onder druk komt te staan, maar ook de kwalitatieve groene ruimte (Groene Scheg). Bij de grondeigenaren is hiervoor wel meer draagvlak, vanuit de redenering dat meer ruimte voor woningbouw een transformatie vanuit financieel oogpunt makkelijker maakt.

2d.1 De uitkomst van deze verkenningsstudie is één van de bouwstenen voor het op te stellen Gebiedsprogramma "Achtertuin van Harmelen".

Als vervolg op de vastgestelde omgevingsvisie van Woerden zullen nadere gebiedsuitwerkingen voor de fysieke leefomgeving worden opgesteld, in de vorm van gebiedsprogramma's. Het gebiedsprogramma Achtertuin van Harmelen richt zich op de inrichting van en een kwaliteitsimpuls voor de overgangsgebieden tussen stedelijk gebied en het buitengebied. Verschillende ruimtelijke opgaven komen hier bij elkaar. De uitkomsten van deze verkenningsstudie worden hierin als bouwsteen meegenomen.

3.1 Het behalen van de maatschappelijke ambities in de toekomstperspectieven vraagt om een lobbytraject naar (publieke) samenwerkingen.

Qua gebied is de Harmelerwaard wellicht klein van omvang, de lokale en regionale betekenis is daarentegen groot. Uit de verkenning blijkt dat de Harmelerwaard op een belangrijk scharnierpunt tussen oost en west, stad en land, oeverwal en veenpolders, nat en droog en open en gesloten landschappen ligt. Ook de tijd heeft in het gebied zijn sporen achtergelaten. De Romeinse Limes, de kastelen, de waterlopen en de oude linten zijn voorbeelden van de rijke historie van dit gebied en zijn waardevol erfgoed. Kortom; de Harmelerwaard heeft door zijn ligging en rijke historie een veelkleurige identiteit.

Het gebied heeft veel potentie in zich op het gebied van groen, water, natuur, recreatie en landschap. De drie ontwikkelde toekomstperspectieven bieden mogelijkheden om invulling te geven aan de verschillende (regionale) beleidsagenda's en de (maatschappelijke) thema's van onder andere het bestuurlijk platform Groene Hart en U10. Verschillende partijen

hebben ieder hun eigen belang bij het gebied. Het is belangrijk om deze belangen samen te laten komen en te zoeken naar gedeelde belangen. Om vervolgens voor de lange termijn (gezamenlijke) maatschappelijke ambities te kunnen verwezenlijken voor de lange termijn, zoeken wij naar publieke samenwerkingen. Hiervoor wordt voorgesteld om een propositie voor te bereiden en een lobbytraject in samenspraak met gemeente Utrecht en provincie Utrecht op te zetten om zo te komen tot gezamenlijke doelstellingen en afspraken over het bereiken van deze doelen en daarmee ook ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.

3.2 Begin vroegtijdig met het lobbytraject om optimaal kansen te kunnen verzilveren voor de lange termijn.

In de praktijk blijkt dat een lobbytraject vaak vraagt om een lange adem. Aan de ene kant is het van belang om met een propositie op verschillende (regionale) tafels het gesprek te voeren over verschillende maatschappelijke thema's. Aan de andere kant is creativiteit en tijd nodig om mogelijke kansen juist te verkennen en te verzilveren. Het combineren van opgaven en ambities en het organiseren van de financiële middelen vraagt om tijd.

3.3 Gebruik het momentum en de medewerking van andere overheidspartijen

In de verkenningsstudie is contact geweest met de (regionale) programma's/regelingen zoals onder andere NOVEX Groene Hart, Groen Groeit Mee en ULPG. Deze regelingen worden de komende periode concreter. Daardoor ontstaat het momentum om de maatschappelijke ambities/doelstellingen vanuit de toekomstperspectieven in verbinding te brengen met deze verschillende (regionale) programma's/regelingen.. Ook is de verwachting dat na de landelijke verkiezingen deze regelingen/programma's in versnelling gaat komen. Zowel de Provincie Utrecht en de gemeente Utrecht geven aan dat zij graag samen optrekken in dit lobbytraject.

3.4 Voor de lange termijn is het van belang om goed het contact te (blijven) houden met de tuinders. De afgelopen periode is in nauwe samenwerking met de Vereniging Harmelerwaard 3.0 het proces van de verkenningsstudie doorlopen. Omdat de kans aanwezig is dat het gebied op de lange termijn kan veranderen in lijn met de drie toekomstperspectieven, vinden wij het belangrijk om in contact te blijven met de tuinders. Dit borgen wij in de gemeentelijke organisatie onder de noemer van het lobbytraject. Dit is één van de taken van het te formeren strategisch team dat aan de slag gaat met het lobbytraject.

4.1 Financiële middelen beschikbaar stellen

Het is noodzakelijk om financiële middelen beschikbaar te stellen, voor het voorbereiden van een propositie vanuit de toekomstperspectieven en het lobbytraject te kunnen starten.

Kanttekeningen, risico's en alternatieven

2a.1 Kiezen voor een voorkeursperspectief beperkt de flexibiliteit in het lobbytraject

Als één van de drie perspectieven wordt gekozen, wordt het lobbytraject beperkt in flexibiliteit. Dit beperkt op lange termijn de inzet van publieke middelen vanuit verschillende overheidsorganisaties.

2b.1 Ontsluiting / brug Harmelerwaard

In kader van de verkenningsstudie is het project van de brug on hold gezet. Gezien het feit dat een transformatie in het glastuinbouwgebied niet op korte termijn gaat plaatsvinden en de omgeving nadrukkelijk dit punt meerdere malen heeft benoemd tijdens het participatieproces, is er vanuit de verkenningsstudie geen aanleiding om dit project langer on hold te houden. Deze ontsluiting heeft als doel om de verkeersveiligheid te verbeteren op de Dorpeldijk/Liesgrachtsingel. Een voorstel voor de vervolgstappen, waarin planvorming en benodigde financiering zijn opgenomen, wordt op dit moment uitgewerkt en zal separaat aan u worden voorgelegd.

3.1 Geen propositie in gang zetten, ofwel niets doen, beperkt de kans voor een haalbare transformatie voor de lange termijn.

Grote ruimtelijke transformaties kosten over het algemeen veel tijd. Wanneer besloten wordt om geen propositie op te stellen en geen lobbytraject te starten, zijn de te behalen maatschappelijke doelstellingen voor het glastuinbouwgebied op de lange termijn nog moeilijker haalbaar. Andere ruimtelijke ontwikkelingen in de regio kunnen de voorkeur krijgen, waardoor een grotere kans ontstaat dat na 2030 ook geen stappen gezet kunnen worden met het verwezenlijken van de groene/recreatie stip op de horizon voor het glastuinbouwgebied. Daarnaast zorgt een ongecoördineerde aanpak dat je op de lange termijn verrast kan worden als overheid en dat je niet snel en adequaat kan reageren op toekomstige initiatieven. Gezien de druk op het gebied, is regie op het proces wenselijk. Ook voor de lange termijn. Wij willen ongewenste ontwikkelingen in het gebied voorkomen en de focus houden op deze toekomstperspectieven.

Financiële gevolgen van het voorgestelde besluit

Om een lobbytraject succesvol te kunnen doorlopen is het opstellen van een propositie vanuit de drie toekomstperspectieven essentieel, zodat we eenduidige uitgangspunten hebben. Op basis hiervan kan het lobbytraject starten op verschillende tafels/gremia en/of het organiseren van overlegmomenten. Om hier invulling aan te geven is specifieke kennis vereist. Daarnaast is naar verwachting externe expertise gewenst gezien de beperkt beschikbare interne capaciteit. Vanuit de gemeente Provincie Utrecht en gemeente Utrecht zijn mondelinge toezeggingen gedaan om in een vervolgtraject een rol te vervullen. Op welke wijze dit wordt vormgegeven en wat ieders inbreng zal zijn, dient nader te worden afgestemd. Vooruitlopend op deze afspraken wordt een bedrag van € 125.000 gevraagd, ten behoeve van externe personele capaciteit, budget voor advies, onderzoek, marketing en communicatie. Daarmee kan een compact strategisch team komend jaar een start maken met dit lobbytraject.

Wij leggen deze financieringsvraag voor in de voorjaarsrapportage, zodat college en gemeenteraad alle financiële voorstellen integraal ten opzichte van elkaar kunnen wegen. De inzet op de Harmelerwaard is namelijk onderdeel van de prioriteringsdiscussie voor ruimtelijke plannen en projecten. Vooruitlopend op dit voorstel gaan wij alvast met de gemeente Utrecht en provincie Utrecht in overleg om een scherper beeld te krijgen van de wijze waarop wij dit met elkaar kunnen organiseren.

Communicatie

Via het participatieplatform brengen we participanten op de hoogte van het feit dat er een raadsvoorstel naar de gemeenteraad is verstuurd. Daarnaast zullen wij dit delen met de Vereniging Harmelerwaard 3.0 en er een persbericht over versturen.

De provincie Utrecht, als verantwoordelijke medeoverheid en samenwerkingspartner in het proces, is betrokken bij de totstandkoming van het raadsvoorstel. Na besluitvorming in de gemeenteraad wordt de provincie geïnformeerd. Ten slotte wordt ook de gemeente Utrecht proactief over het besluit geïnformeerd.

Tijdens het vervolgproces, het lobbytraject, zal de raad jaarlijks worden geïnformeerd over de stand en voortgang van het lobbytraject. Onderdeel van het lobbytraject is ook het opzetten van een strategisch communicatieplan. Hierin zal ook aandacht worden gegeven op welke momenten en wijze de omgeving op de hoogte wordt gehouden van dit lobbytraject

Vervolgproces

Nadat afspraken met de Provincie Utrecht en gemeente Utrecht zijn gemaakt zal u door middel van een raadsinformatiebrief verder worden geïnformeerd over het lobbytraject. Uiteraard onder voorbehoud van het ter beschikking stellen van de hiervoor benodigde middelen via de voorjaarsrapportage.

Bevoegdheid raad

Artikel 108 j. 147 van de Gemeentewet

Bijlagen

Bijlage 1: Eindrapportage verkenningstudie Harmelerwaard (D/23/128735)

Bijlage 2: Startnotitie "Verkenningstudie naar het toekomstperspectief van de Harmelerwaard (D/22/055768)

Bijlage 3: Terugkoppeling werksessie 4 juli 2023 Raad en Staten (D/23/128739)

Bijlage 4: Reflectie Vereniging Harmelerwaard 3.0 (D/23/128741)

Bijlage 5: Raadsbesluit ter besluitvorming verkenningstudie naar een toekomstperspectief in de Harmelerwaard (D/23/129134)
